

Forurensninger av nordiske kystfarvann med hovedvekt på forholdene i Kattegat og Skagerrak

Av Kåre Grønbech

Kåre Grønbech er ekspedisjonssjef i Miljøverndepartementet

Det norske samfunn er sterkt knyttet til Nordsjøen. Det skyldes først og fremst den geografiske nærhet og våre fiskeri- og friluftsinnteresser. Samtidig er Norge en betydelig bruker av Nordsjøen gjennom skipsvirksomhet og oljevirkosomhet. Norge anser seg derfor for å ha et spesielt ansvar. Det samme mener for øvrig også våre to naboland at de har. Det er i våre tre lands klare felles interesse at vi sammen søker å beskytte dette havområdet mot forurensninger og andre aktiviteter som kan skade havmiljøet.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har slått fast prinsippet om — og nødvendigheten av — bærekraftig utvikling. En forutsetning for en slik utvikling for våre havområder er internasjonalt samarbeid og forpliktende avtaler, særlig på det regionale plan. Det nordiske samarbeid er en grunnleggende forutsetning for at vi skal lykkes i arbeidet for å bedre forholdene for Nordsjøens vedkommende. Det er derfor særlig grunn til å hilse velkommen det initiativ som Norsk Vannforening og dens søsterforeninger i Danmark og Sverige har tatt til dette 2-dagers møtet av fagfolk fra våre tre land. Jeg skal kort omtale offisiell norsk holdning med hensyn til problemene i Nordsjøen.

Det er ikke tvil om at forurensningssituasjonen er alvorlig for Nordsjøområdet. Våre tre land ble minnet om dette da vi fikk algeoppblomstringen i vår som truet det marine liv i store kystområder. Kort etter fikk vi den tragiske massedød av sel.

Omfanget av skaden som skyldes algeoppblomstringen er ennå ikke avklart, men ut fra det vi allerede vet, er det marine økosystem ute av balanse. Mange faktorer, inklusive naturlige, har del i denne prosessen. Men det kan ikke være tvil om at den økende tilførsel av næringsstoffer fra menneskelige aktiviteter utgjør en viktig del. Det økende antall slike hendelser og tilfeller av oksygen-mangel i våre kystfarvann gjør eutrofieringsproblemene til en av de mest alvorlige trusler mot det marine liv i Nordsjøen.

Andre alvorlige forurensningsproblemer skyldes tilførselene av metaller og bestandige organiske stoffer fra industri og avfallsprodukter. I noen kystfarvann er innholdet av metaller og stoffer som dioksiner betydelig, og en trussel mot viktige gyteplasser for fisk, så vel som for annet liv i havet. Dioksinene er kanskje bare toppen av isfjellet. I 1990-årene må vi forutse nye og ennå uoppdagede trusler mot det marine miljø

som følge av tilførselen av andre skadelige stoffer.

Hovedstrømmen i den østlige del av Nordsjøen går fra syd mot nord. Dette innebærer at forurensete stoffer blir ført til norske farvann fra de mer forurensete områder i den sydlige del av Nordsjøen. Omfanget av denne transporten vet vi lite om, men den setter Norge og våre to naboland i en situasjon hvor internasjonalt samarbeid er helt sentralt for å møte de mål vi må sette for å beskytte vårt havmiljø.

Norge legger stor vekt på overvåkingen av våre havområder. Den består først og fremst av Statens forureningsstilsyns program og Havforureningsinstituttets program. I tillegg kommer ulike overvåkningsaktiviteter som utføres av forskjellige universiteter og høyskoler samt oljeindustrien.

Nordsjøstatene er blitt enige om den videre utvikling av harmoniserte metoder for overvåking og har bedt Det internasjonale havforskningsråd (ICES) og Oslo og Paris-kommisjonen om å samarbeide nærmere for å oppnå dette. Disse arbeider nå også med et program som vil omfatte forskning og utvikling i Nordsjøen. Norge legger stor vekt på dette programmet for å fremme kunnskap og forståelse, samtidig som det vil bidra til økt effektivitet i overvåkingen.

Også på forskningssiden skjer det en god del. Det arbeides med et forslag til et omfattende program for forskning og utvikling knyttet til kystøkologi. Målet er få tilstrekkelig kunnskap til å sette oss i stand til å styre våre marine ressurser på lengre sikt, og skaffe den kunnskap som er nødvendig for å forhindre nye katastrofer i Nordsjøen og andre

havområder. Jeg minner også om fellesprosjektet for våre tre land om fiskeriene og miljøforholdene i Kattegat og Skagerrak som begynte i år.

Norge legger stor vekt på arbeidet i Oslo- og Paris-kommisjonen. Ganske nylig har disse kommisjonene fattet viktige beslutninger for å stoppe forbrenning av kjemisk avfall til havs og for å minske utslippene fra offshore—oljeindustri og kjernekraftanlegg, så vel som tiltak for å redusere tilførselene av næringsstoffer til havet. Gjennom de to kommisjonene tas det sikte på sterkere og mer forpliktende samarbeid mellom landene.

Ministerdeklarasjonen fra Nordsjøkonferansen i London i november i fjor må anses som et gjennombrudd i det internasjonale samarbeid for å bekjempe forureningsproblemene i Nordsjøen. Vedtaket om å redusere tilførselen av miljøgifter og næringsstoffer med 50 prosent innen 1990, er det viktigste Nordsjøstatene til i dag er blitt enige om. Det enkelte land må arbeide hardt for å oppfylle denne forpliktelsen. Men dette er ikke nok. Avtalen er bare et første skritt i retning av å møte fremtidige mål for å beskytte Nordsjøen. Programmer og tiltak for å redusere enda mer av tilførselene av næringsstoffer er nødvendig. For de farligste stoffene må reduksjonen bli betydelig mer enn 50% og omfatte et større område enn Nordsjøen.

Norge har påbegynt prosessen for å gjennomføre nasjonalt de ulike tiltak som man ble enig om på Nordsjøkonferansen. Det er nødvendig med videre undersøkelser og overveielser før en mer fullstendig og sammenhengende plan kan foreligge. Ut fra de overveielser som har funnet sted, vil likevel følg-

ende mål foreløpig kunne sies å være innen rekkevidde:

- reduksjon med 50% av tilførslene av miljøgifter innen 1992, muligens opp mot 70% innen 1995. Dette program vil bli søkt oppnådd ved strengere krav til industrien, strengere kontroll med produkter som inneholder farlige stoffer og generelt bedre kontroll med innsamling og behandling av miljøfarlig avfall. Også utslipp til luft vil bli redusert vesentlig.
- reduksjon med om lag 50% av tilførslene av fosfor og nitrogen til Skagerrak innen 1995. Betydelige reduksjoner vil også skje til andre kystfarvann. Statsstøtte til forurensningstiltak, spesielt kommunale avløp og forurensninger fra landbruket, er blitt økt betydelig fra 1988.
- forbrenning til havs av kjemisk avfall vil opphøre i 1989.
- tiltak for å redusere utslipp av olje fra bruk av oljebasert slam ved boreaktivitetene. Bedre kontroll med bruk av kjemikalier vil bli innført fra 1989.
- nytt og forbedret utstyr for overvåkning fra luften av kystfarvann og havet vil være på plass i 1988.
- økte ressurser vil bli tilført for å få bedre og strengere gjennomføring av eksisterende reguleringer.

Det som her er nevnt, vil innebære en betydelig og meget nødvendig styrking av vår nasjonale forurensningspolitikk.

Forslag til en nordisk handlingsplan mot havforurensning ble behandlet av Nordisk ministerråd (miljøvernministrene) i begynnelsen av september og skal opp på en ekstraordinær sesjon i Nordisk Råd i november. Planen er et viktig nybrottsarbeid som den første samlede fremstilling av forurensningssituasjonen i de nordiske havområder.

Hensikten med planen har vært å enes om felles målsettinger innen Norden og å oppstille krav og retningslinjer til beskyttelse av havmiljøet. Kravene er avpasset etter den til dels meget forskjellige belastnings- og forurensningssituasjonen i de berørte havområdene.

I bunnen av planen ligger Nordsjødeklarasjonens krav og ander internasjonale forpliktelser. Så har man på de enkelte områder søkt å konkretisere krav og gå lenger enn hva som følger av de eksisterende forpliktelser. I tillegg til å sette krav til de enkelte typer utslipp, er den nordiske handlingsplanen supplert med særskilte områdeplaner for de sterkt belastede områdene: grensefarvannet mellom Sverige og Norge, Øresund og Bottenviken. Det legges også opp til omfattende felles forsknings- og utredningsaktiviteter i planen.

Jeg håper jeg med dette har gitt et inntrykk av hva vi på forvaltningssiden arbeider med for å redusere forurensningene i Nordsjøen. En grunnleggende forutsetning for at arbeidet skal lykkes, er at det kunnskapsmessige grunnlag er til stede. Jeg er sikker på at dette møtet vil bidra sterkt til det, og jeg ønsker lykke til!